

Combaterea violenței împotriva femeilor și a fetelor în Europa de Est și Asia Centrală

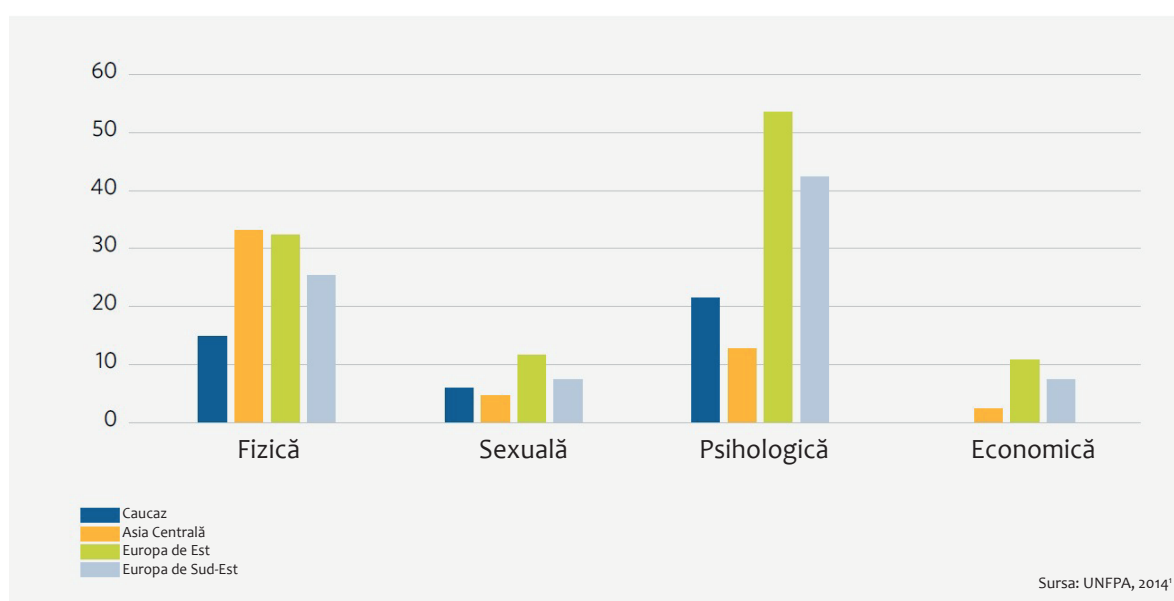
Notă de sinteză

6

Violența împotriva femeilor și a fetelor sau violența bazată pe gen (VBG) este o pandemie globală care afectează nu numai victimele acesteia, dar și dezvoltarea societăților și țărilor întregi.*

În pofida unor progrese atinse în Europa de Est și Asia Centrală (EEAC), nivelul VBG rămâne ridicat în întreaga regiune. După cum se poate vedea în graficul de mai jos, o mare parte a femeilor și a fetelor sunt victime ale diferitor forme de violență. Autorii acestei note de sinteză cercetează impactul violenței și încearcă să răspundă la întrebarea de ce atât de multe femei și fete din regiunea EEAC sunt afectate și de ce cifrele, cum ar fi cele de mai jos, reprezintă doar o mică parte din victimele și supraviețuitoarele reale ale VBG? În cele din urmă, autorii oferă politici concrete și recomandări practice cu privire la modul de abordare a problemei în regiune.

Figura 1: Incidența pe parcursul vieții (%) a violenței în cupluri și a violenței în familie în regiunea Europei de Est și Asiei Centrale, pe sub-regiuni și tipuri de violență



* Prezenta notă de sinteză se concentrează asupra formelor de violență cu care se confruntă femeile și fetele în familie, într-o relație, la locul de muncă, în situații de crize umanitare, în contextul migrației, precum și în contextul minorităților etnice. UNFPA a elaborat o notă de sinteză separată privind selectarea sexului copilului în funcție de preferința pentru un anumit gen și un scurt rezumat privind căsătoriile timpurii.



„Violența împotriva femeilor și a fetelor afectează în mod direct persoanele și, în același timp, umanitatea noastră comună”.

– Ban Ki-Moon, Secretarul General al ONU

„Noi nu ne vom opri până când această violență nu va mai fi tolerată și va rămâne doar un capitolul rușinos al istoriei”.

– Dr. Babatunde Osotimehin, Director executiv UNFPA

Femeile și fetele sunt victime ale diferitor forme de violență

Violența afectează un număr mare de femei și fete, manifestându-se sub mai multe forme - inclusiv violența fizică, sexuală, psihologică și economică - și apărând în diferite contexte din sfera publică și privată. Această secțiune oferă o imagine de ansamblu a modului și a locului în care apare VBG, precum și consecințele ei pentru femei și fete.

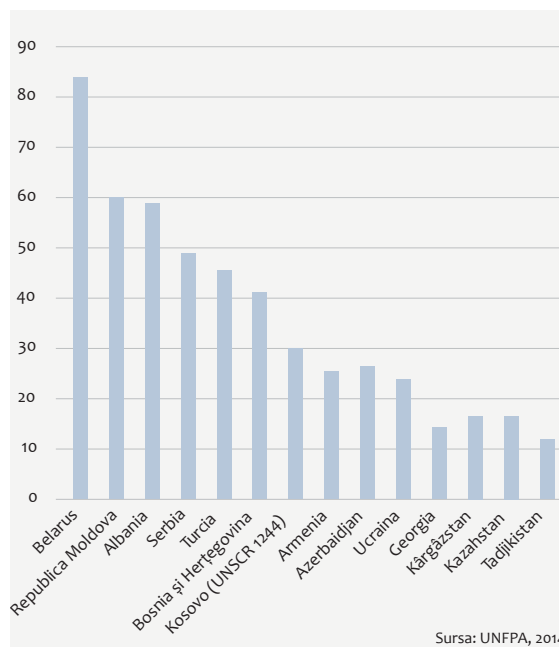
Există puține date disponibile despre toate formele de violență cu care se confruntă femeile pe parcursul vieții lor (ratele de incidență), în special în regiunea EEAC. Cu toate acestea, o recentă revizuire globală a OMS a datelor disponibile estimează că 26% dintre femeile din Europa de Est și 23% din Asia Centrală au fost victime fie ale violenței fizice și/sau sexuale din partea unui partener intim, fie ale violenței sexuale din partea unui non-par-

tener.² Studiile efectuate la nivel național indică faptul că unele țări din regiunea EEAC au cele mai înalte rate de incidență a violenței în cupluri (VC) din lume. De exemplu, 58,3% dintre femeile din Tadjikistan și 41,9% din Turcia au raportat că au fost victime ale unei forme de violență fizică și/sau sexuală din partea unui partener.³

O analiză comparativă a evaluărilor legislative⁴ arată că majoritatea țărilor din regiune EEAC nu abordează toate formele de violență în legislația lor, care are drept scop prevenirea VBG.

Unele țări din regiunea Europei de Est și Asiei Centrale au cele mai înalte rate de incidență a violenței în cupluri din lume.

Figura 2: Incidența pe parcursul vieții (%) a violenței psihologice în regiunea Europei de Est și Asiei Centrale



CE ESTE VIOLENȚA PSIHOLICĂ?

Violența psihologică este adesea forma de violență cea mai dificilă de identificat. Aceasta poate include umilirea, amenințarea, ofensarea, presiunea și exprimarea geloziei sau a posesivității (de exemplu, prin controlul deciziilor și al activităților).

Violența împotriva femeilor și a fetelor în diferite circumstanțe

În familie. Violența în familie rămâne o realitate ascunsă pentru multe femei și fete din regiunea EEAC. Cu toate că în majoritatea țărilor din regiune au fost adoptate legi care vizează, în mare măsură, prevenirea violenței în familie și protejarea victimelor și a supraviețuitoarelor, termenul de „violență în familie” pare să fie definit destul de îngust. O mare parte din aceste legi nu abordează diversele tipuri de violență în circumstanțe familiale. De exemplu, o parte din țări nu clasifică violul conjugal ca formă de violență și puține recunosc fenomenul abuzării psihologice a femeilor și fetelor în context familial. În multe legi, violența cu care se confruntă femeile și fetele în afara familiei este trecută în categoria „violență în familie”. Prin urmare, măsurile de prevenire a acestui tip de violență și de protejare a victimelor și supraviețuitoarelor vor fi inadecvate.

În plus, cea mai mare parte din țările EEAC nu colectează date despre autorii oricăror forme de violență împotriva femeilor și fetelor, fapt ce face dificilă determinarea amplitudinii reale și a domeniului de aplicare a problemei.

CE ESTE VIOLENȚA ÎN FAMILIE?

Violența în familie este comisă într-o gospodărie sau în cadrul familiei, preponderent de către partenerul intim, dar și de alți membri ai familiei, cum ar fi părinții sau alte rude. Victimele și supraviețuitoarele sunt supuse deseori mai multor forme de violență (cum ar fi violența fizică, sexuală, psihologică, economică).



CE ESTE VIOLENȚA SEXUALĂ?

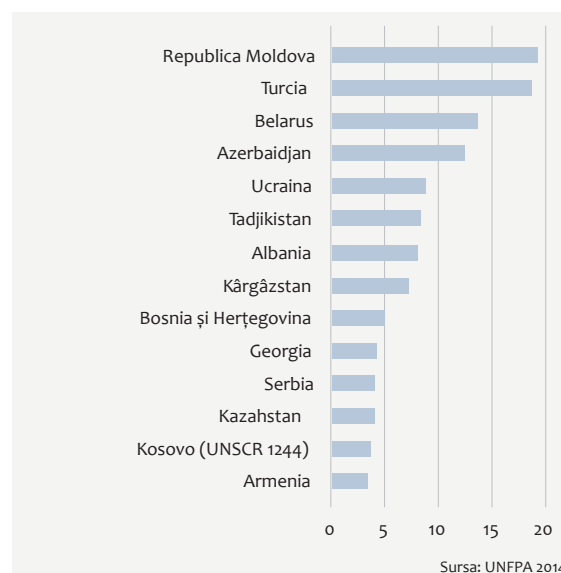
Violența sexuală se manifestă prin exercitarea unor presiuni sau forțarea unei persoane să întrețină relații sexuale (de la sărut la actul sexual) împotriva voinței sale, sau comentariile cu conotații sexuale care fac ca o persoană să se simtă inconfortabil sau umilită. Nu are importanță dacă a existat un comportament sexual cu un consimțământ prealabil.

Actele de violență sexuală pot avea loc în diferite circumstanțe și locuri, incluzând:

- Violul (în cadrul căsătoriei și relațiilor, de către străini, și în timpul conflictelor armate)
- Avansuri sexuale nedorite sau hărțuire sexuală, inclusiv solicitarea întreținerii de acte sexuale în schimbul unor favoruri
- Exploatarea sexuală a copiilor
- Căsătoria forțată sau coabitarea

Într-o relație. Violența într-o relație sau violența în cupluri este cea mai frecventă formă de violență cu care se confruntă femeile. Cele mai multe victime și supraviețuitoare se confruntă cu mai mult de o formă de violență. Statisticile tind însă să reprezinte doar violența fizică și sexuală, chiar dacă cele mai recente date disponibile pentru unele țări din regiunea EEAC (figura 2) indică, de asemenea, rate de incidență deosebit de îngrijorătoare ale violen-

Figura 3: Incidența (pe parcursul vieții, %) violenței psihologice în regiunea Europei de Est și Asiei Centrale



ței psihologice comise de către un partener intim (de exemplu, 83,2% în Belarus; 60% în Republica Moldova; 58,2% în Albania).⁵ Toate formele de violență conjugală apar, de asemenea, în relațiile în care partenerii nu locuiesc împreună, precum și în relațiile între partenerii de același sex. Violența conjugală creează, de asemenea, un cerc vicios care este dificil de întrerupt. Potrivit unui studiu recent, efectuat în UE, multe femei continuă să fie vulnerabile la abuzuri în urma unei relații violente.

La locul de muncă. Violența fizică, sexuală și psihologică poate avea loc și la locul de muncă, cu o incidență mai mare în rândul femeilor cu studii superioare și/sau în grupurile profesionale de rang înalt. Totuși colectarea și analiza datelor cu privire la actele de violență la locul de muncă sunt, în general, inadecvate, iar cea mai mare parte din legile din această regiune nu abordează această situație.

Un studiu recent al OIM⁷ a evidențiat grupuri de femei expuse unui risc deosebit de mare de a se confrunța cu violență la locul de muncă: copii exploatați prin muncă, femei supuse la muncă forțată și obligatorie, lucrătoare migrante, gospodine casnice, angajate din serviciile de asistență medicală și persoane din industria sexului. Unele femei fac parte din mai multe dintre aceste grupuri, fapt ce sporește gradul de vulnerabilitate a acestora.

În situații de urgență și crize umanitare. Femeile și fetele, care nimeresc în crize umanitare, situații

de urgență sau conflicte armate, sunt adesea ținte ale abuzurilor, expunându-se riscului de a deveni victime ale mai multor forme de violență și de exploatare din cauza genului și/sau statutului lor în societate.

Femeile și fetele sunt expuse cel mai mult riscului de violență sexuală în fazele incipiente ale unui conflict, atunci când comunitățile sunt perturbate, când populațiile sunt mobile, iar sistemele de protecție nu sunt pe deplin funcționale. În fazele ulterioare ale unui conflict și în timpul reabilitării și recuperării, femeile devin adesea victime ale altor forme de violență, cum ar fi traficul de ființe umane, crimele de onoare sau diferite forme de violență conjugală.⁸

Violența, în aceste circumstanțe, este adesea subapreciată. Cu toate acestea, rapoartele privind situațiile curente de urgență din regiunea EEAC sugerează că multe femei și fete, afectate de crizele din Ucraina⁹ sau forțate să se mute sau să migreze (de exemplu, refugiatele siriene din Turcia¹⁰ și Armenia¹¹), s-au confruntat cu violența sexuală.

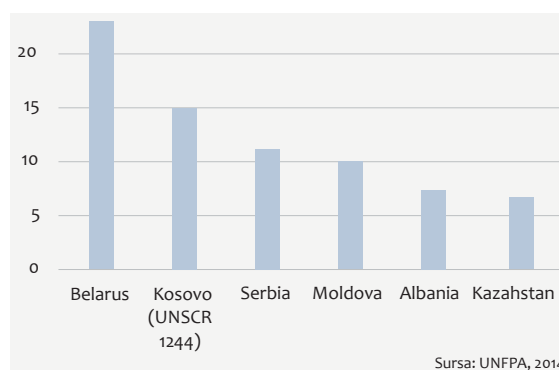
În contextul minorităților etnice. În baza unor dovezi, disponibile în prezent, mai multe studii¹² sugerează că femeile care aparțin minorităților etnice, cum ar fi romii, sunt expuse unui risc mai mare de a se confrunța cu toate formele de violență în cuplu decât restul femeilor.



CE ESTE VIOLENȚA ECONOMICĂ?

Această formă de violență implică exercitarea unui control asupra resurselor financiare ale unei familii și șantajarea sau amenințarea cu reținerea unor resurse de la un partener.

Figura 4: Incidența pe parcursul vieții (%) a violenței psihologice în regiunea Europei de Est și Asiei Centrale



Potrivit unuia dintre puținele studii pe această temă, efectuat în Bosnia și Herțegovina, cel puțin 43% din reprezentantele rome au suferit din cauza violenței fizice, iar 36% - din cauza violenței psihologice din partea partenerilor lor. Un studiu efectuat în Turcia estimează că femeile rome au de 3 ori mai multe șanse de a fi afectate de violența în cuplu (VC) decât populația medie feminină din Turcia. În plus, câteva organisme din domeniul drepturilor omului au observat obstacole semnificative, în special în calea femeilor rome care solicită protecție împotriva violenței.

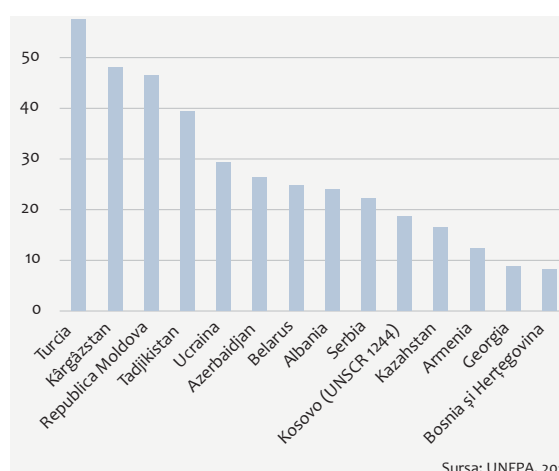


CE ESTE VIOLENȚA FIZICĂ?

Violența fizică presupune utilizarea forței fizice, cum ar fi lovirea, pălmuirea sau îmbrâncirea.

Femeile rome se confruntă mai des cu toate formele de violență în cupluri decât populația generală feminină.

Figura 5: Incidența pe parcursul vieții (%) a violenței fizice în regiunea Europei de Est și Asiei Centrale



Violența are consecințe grave asupra sănătății femeilor și fetelor

Un studiu global realizat recent de OMS¹⁵ a oferit noi dovezi referitoare la consecințele grave și multiple pentru sănătatea femeilor, provocate de violența în cuplu (VC) și de violența sexuală din partea unui non-partener. Studiul a constatat că violența în cuplu are o contribuție majoră la apariția problemelor de sănătate mintală la femei, în special depresie și gânduri sau acțiuni de suicid, precum și la problemele de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv probleme de sănătate maternă și neo-natală.

De asemenea, studiul OMS a constatat că femeile care s-au confruntat cu violență sexuală din partea unui non-partener sunt de două ori mai suscep-

tibile de a avea tulburări de sănătate cauzate de consumul de alcool, dar și depresie sau anxietate, decât femeile care nu s-au confruntat cu acest gen de violență. În plus, femeile care au fost victime ale violului, chiar ani la rând după întâmplare, au nevoie de mai multă îngrijire medicală decât femeile care nu au fost victime ale violului.

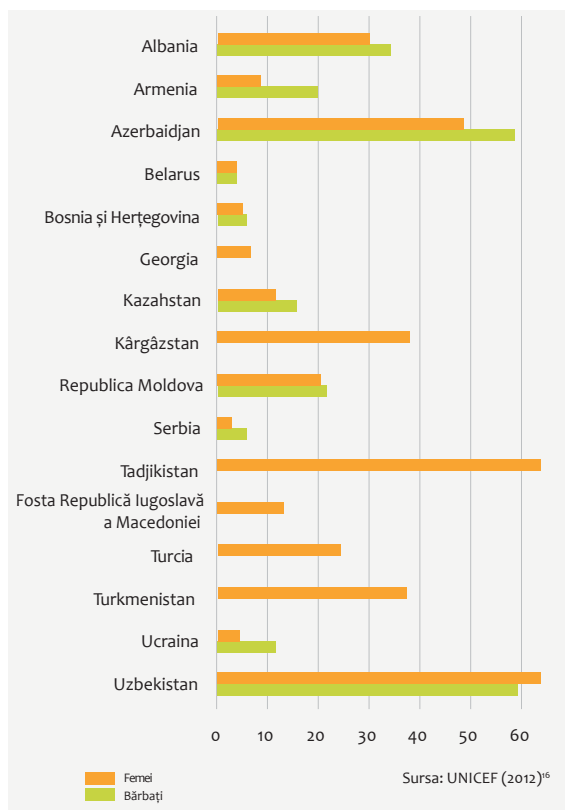
„VIOLENȚA ÎN CUPLURI CONTRIBUIE ÎN MOD SEMNIFICATIV LA APARIȚIA PROBLEMELOR LEGATE DE SĂNĂTATEA MINTALĂ LA FEMEI, DAR ȘI A PROBLEMELOR LEGATE DE SĂNĂTATEA REPRODUCTIVĂ ȘI SEXUALĂ.”

– OMS, 2013

De ce sunt atât de multe femei și fete afectate de violență?

Predominarea normelor sociale. În pofida faptului că nivelul de conștientizare a violenței bazate pe gen în regiunea EEAC este mai mare, gradul de acceptare culturală a violenței - mai ales în familie, dar și în societate în ansamblul ei - continuă să fie inacceptabil de înalt. Atitudinile patriarhale și stereotipurile privind percepția rolului femeii în societate sunt comune în regiune, iar astfel de atitudini, credințe și comportamente sunt impregnate în normele sociale adânc înrădăcinate. Mai mult decât atât, se atestă un conservatism recrudesc în ceea ce ține normele de gen și rolurile stereotipizate ale femeilor și ale bărbaților, fapt ce a contribuit la consolidarea rolurilor stricte de gen.

Figura 6: Bărbații și femeile care cred că un soț are dreptul să-și bată soția (%)



Rolurile de gen stricte și preconcepute sunt responsabile de încurajarea impunității autorilor și de descurajarea victimelor să denunțe violența.

Socializarea identităților strict masculine și feminine contribuie la consolidarea dreptului bărbaților de a se angaja în comportamente agresive și de a acționa ca titular de putere și decident predominant. Rolurile de gen stricte corespund impunității autorilor și descurajează victimele să denunțe actele de violență. Aceste norme, de asemenea, fac mai dificilă pentru femei evitarea situațiilor marcate de violență.

Acceptarea socială a violenței bazate pe gen în regiunea EEAC se manifestă în funcție de modul de reacționare la o astfel de violență:

- Victimele și supraviețuitoarele sunt blamate atunci când raportează acte de violență
- Este promovată medierea care, de multe ori, pune în continuare victima în pericol
- Funcționarii și instituțiile statului nu sunt trase la răspundere în cazurile în care nu previn VBG sau nu protejează victimele și supraviețuitoarele
- Victimele și supraviețuitoarele sunt uneori arestate atunci când raportează actele de violență

Aceste reacții frecvent întâlnite confirmă motivul pentru care măsurile de abordare a normelor sociale discriminatorii și a noțiunilor de masculinitate sunt esențiale pentru prevenirea și eliminarea VBG.

O atenție deosebită trebuie acordată necesității de adoptare a legilor care ar aborda toate formele de violență.

Legislație deficitară și/sau ineficientă

În majoritatea țărilor din regiunea EEAC¹⁷ există legislație și/sau strategii sau programe specifice referitoare la violența în familie sau violența bazată pe gen. Însă cele mai multe dintre aceste legi nu abordează alte forme de violență, cum ar fi violul (inclusiv violul conjugal) sau abuzul sexual.

Hărțuirile în școli și la locurile de muncă, la fel, nu sunt abordate de majoritatea legislațiilor. Mai mult decât atât, organismele din domeniul drepturilor omului¹⁸ au subliniat că violența împotriva femeilor în situații de conflict nu a fost abordată suficient în regiune.

Servicii sociale ineficiente

Lipsa de adăposturi și servicii sociale corespunzătoare pentru femeile victime și supraviețuitoare este o problemă majoră în toate țările din regiunea EEAC. Centre de criză și adăposturi, în general, există doar în zonele urbane, lăsând majoritatea populației rurale fără protecție sau posibilitatea de a scăpa de situațiile violente, mai ales de violența în familie.

În plus, acele centre de criză care există se concentrează adesea pe încurajarea reconcilierii familiei și sunt lipsite de fonduri suficiente și, prin urmare, prost echipate pentru a face față tuturor formelor de violență. Unele țări au centre de asistență socială care oferă servicii direct victimelor violenței; cu toate acestea, personalul acestor centre este adesea slab instruit, promovează măsuri de siguranță inadecvate și medierea centrată pe familie, fapt ce poate duce la neraportarea cazurilor de violență.

Cele mai multe adăposturi tind să fie conduse de organizații non-guvernamentale (ONG-uri), a că-

ror activitate, finanțată, în principal, de către donatorii externi, este bazată pe proiecte și nu este sustenabilă pe termen lung. Același lucru este valabil și în cazul altor servicii directe, cum ar fi consilierea psihologică, grupurile de autoajutorare, ajutorul legal, liniile de asistență telefonică gratuite care sunt comune în întreaga regiune, însă care nu sunt disponibile 24/7. Standarde minime pentru furnizarea serviciilor nu există; numărul de activități de advocacy, centrele de consiliere și centrele specializate de criză în cazul de viol sunt insuficiente, iar sprijinul pe termen lung pentru victime și supraviețuitori, în general, nu există.

Mai sunt și alți factori care împiedică furnizarea de servicii sociale de calitate, inclusiv epuizarea personalului, în parte din cauza valorii slabe a muncii lor, dar și interacțiunea slabă dintre sectorul sănătății, poliție și justiție, necesară pentru a răspunde nevoilor multiple ale victimelor și supraviețuitorilor.

Lipsa accesului la justiție

Conștientizarea drepturilor este un factor determinant în ceea ce privește accesul la justiție. În pofida progreselor înregistrate pe plan legislativ în vederea eliminării violenței bazate pe gen, în multe țări din regiunea EEAC nivelul de conștientizare a drepturilor omului pentru femei și fete este scăzut, la fel cum este și nivelul de cunoștințe despre puținele servicii de sprijin care există în regiune.¹⁹

Organismele din domeniul drepturilor omului²⁰ au criticat lipsa de diligență necesară în investigația și urmărirea penală a violenței bazate pe gen

în regiunea EEAC. Organele de poliție de multe ori refuză să înregistreze plângerile și încearcă să convingă victima să medieze, adică să se împace cu agresorul - uneori chiar arestează și urmăresc în justiție victima împreună cu agresorul. În plus, tehnicile de investigare pentru examinarea și urmărirea în justiție a acuzațiilor se bazează adesea pe mărturiile victimelor și impun victimele să contribuie la avansarea procesului de investigare și chiar să inițieze procese private. Multe sisteme de justiție din regiune practică cercetarea mărtu-

riilor victimelor și ale supraviețuitoarelor și, în loc să caute alte dovezi suplimentare, le învinuiesc pentru violența la care au fost supuse, forțându-le să medieze sau să reconstruiască relațiile cu autorii acestor acte de violență. În cazul în care infractorii sunt pedepsiți, aceștia primesc pedepse inadecvat de ușoare pentru actele de violență gravă pe care le-au comis.

Acordarea de compensații presupune adesea ca victima să treacă printr-un proces civil separat,

foarte lung și costisitor pentru a recupera compensații bănești de la autorul violenței, care nu întotdeauna dispune de suficiente resurse. Promovarea de către judecători a medierii face dificil accesul victimelor și supraviețuitoarelor la ordinele de protecție, care sunt emise de multe ori cu întârziere. În cazul în care un ordin de protecție este încălcat, sistemul de justiție acționează prea târziu și ineficient pentru a asigura securitatea victimelor și a supraviețuitoarelor.

Implementarea ineficientă a legilor și politicilor

În pofida progreselor legale menționate mai sus, în multe țări din EEAC mai sunt încă necesare eforturi comune pentru a trece de la măsuri *de iure* la măsuri *de facto*, necesare pentru prevenirea și, eventual, eliminarea violenței bazate pe gen.

Lipsa voinței politice și a coordonării. Voința politică și capacitatea de a pune în aplicare legile existente sunt limitate. Doar în câteva țări sunt organe specializate, responsabile de prevenirea VBG. În cazul în care există programe concrete sau planuri de acțiuni împotriva VBG, punerea în aplicare efectivă a acestora este adesea împiedicată de o lipsă de coordonare între diferite ministere, instituții etc., la nivel național; între organele naționale și cele de la nivel local și între organele de stat și actorii nestatali, cum ar fi ONG-urile și organizațiile religioase. Această lipsă de coordonare tinde să fie caracterizată de un schimb slab de informații și abilități.

Voința politică și capacitatea de a pune în aplicare legile existente sunt limitate și doar în câteva țări sunt organe specializate, responsabile de prevenirea VBG.

Persoanele responsabile nu își respectă obligațiile. Frecvent, în regiunea EEAC, organele poliției nu investighează infracțiunile; judecătorii pronunță

în mod necorespunzător pedepse ușoare pentru autorii actelor de violență; lucrătorii medicali și sociali nu înregistrează reclamațiile sau nu au capacitatea de a face acest lucru. Multe țări din regiune nu dispun de o pregătire adecvată pentru dezvoltarea competențelor și capacităților sectoarelor lor de aplicare a legii și de sănătate pentru prevenirea VBG, deși multe din ele au făcut recent un pas important prin asumarea angajamentului de a-și reforma sistemele de sănătate, în scopul de a identifica și a reacționa mai bine la astfel de cazuri.

La nivel instituțional, funcționarii publici nu sunt încă trași la răspundere pentru neprevenirea VBG și pentru încălcarea obligațiilor. Acest lucru are loc, în principal, din cauză că monitorizarea și evaluarea punerii în aplicare a legislației în domeniu au loc foarte rar și nu sunt utilizate pentru analiza și îmbunătățirea procedurilor și a legilor.

Finanțare insuficientă. Statul finanțează insuficient serviciile și programele de prevenire, dar și asistența financiară a victimelor violenței. Nicio țară nu are linii bugetare specifice pentru prevenirea violenței bazate pe gen. Alocațiile bugetare par să fie adesea oferite autorităților locale fără orientări de finanțare specifice.

Serviciile sponsorizate sau administrate de stat, cum ar fi clinicile și centrele de asistență socială, de

multe ori dispun de resurse și capacități limitate. Multe servicii, cum ar fi adăposturile și liniile de asistență telefonică, sunt administrate de ONG-uri, care sunt sprijinite insuficient sau nu sunt sprijinite deloc de către stat, ceea ce le face nesustenabile pe termen lung. Este finanțată insuficient

și instruirea principalelor instituții și a specialiștilor, cum ar fi polițiștii, judecătorii, lucrătorii sociali și medicali, care, de multe ori, nu au capacitatea de a-și îndeplini obligațiile.

Date neconcludente

Cea mai mare parte a datelor colectate în regiunea EEAC nu sunt concludente, în principal, din cauza incoerenței în modul de definire a diferitor forme de violență cu care se confruntă femeile și fetele. Cele mai multe țări au legislație și colectează date cu privire la violența în familie, dar aceste date variază foarte mult după modul în care este definită violența în familie. În plus, actualmente în regiune nu sunt colectate date dezagregate (de exemplu, pe vârstă, mediile urbane sau rurale, și relația dintre autor și victimă).

Lipsa de denunțare a multor cazuri de VBG din regiune este bine documentată și în mare măsură atribuită lipsei de încredere în rândul victimelor și

supraviețuitoarelor în instituțiile administrate de stat, împreună cu neraportarea de către furnizorii de servicii directe (poliția, judecătorii, specialiștii din domeniul sănătății) a actelor de violență.

„FĂRĂ O ÎNȚELEGERE GLOBALĂ A PROPORȚIILOR PE CARE LE ATINGE VIOLENȚA, ESTE DIFICIL SĂ FIE STABILITE MĂSURI EFICIENTE DE PREVENIRE ȘI ELIMINARE A DIFERITOR FORME DE VIOLENȚĂ.”

– UNECE, 2014

Concluzii

După cum se demonstrează în această notă de sinteză, femeile și fetele se confruntă cu diferite forme de violență, care nu sunt adesea recunoscute sau care sunt pedepsite penal în majoritatea țărilor din regiunea EEAC. O astfel de violență afectează femeile și fetele în circumstanțe diferite, atunci când, de cele mai multe ori, nu sunt protejate și nici nu se simt confortabil să denunțe astfel de cazuri. Cazurile de bază ale violenței bazate pe gen, inclusiv atitudinile culturale și patriarhale predominante,

care se manifestă în normele sociale detrimentare și egalității de gen, trebuie să fie soluționate urgent, întrucât acestea au un efect multiplicator atunci când vine vorba de neprotejarea victimelor și supraviețuitoarelor și de prevenirea noilor acte de violență.

Recomandări

În baza informațiilor prezentate în această notă de sinteză, în scopul prevenirii și combaterii VBG, pentru țările din regiunea EEAC pot fi făcute o serie de recomandări concrete:

Prima, pentru a asigura protecția și prevenirea eficientă a victimelor și supraviețuitoarelor, trebuie instituite mecanisme multisectoriale de răspuns. În primul rând, acest lucru presupune analiza și evaluarea politicilor și serviciilor din toate domeniile conexe, pentru a soluționa în mod adecvat cauzele (de exemplu, atitudinile culturale și patriarhale predominante, care se manifestă în normele sociale ce contravin drepturilor omului și egalității de gen și acceptarea culturală a violenței), consecințele (lipsa de securitate, lipsa accesului la justiție, sănătate, precum și la servicii sociale) și factorii aferenți (acțiuni inadecvate din partea furnizorilor de servicii, lipsa resurselor și coordonarea inefficientă) ai violenței bazate pe gen. Coordonarea acestor mecanisme multisectoriale de răspuns la toate nivelurile trebuie să fie clar definită și convenită. În plus, stabilirea sau consolidarea mecanismelor naționale de sesizare este de o importanță esențială.

Bune practici: În Bișkek, Kârgâzstan, a fost pilotată cooperarea multisectorială în scopul prevenirii și reacționării la violența domestică. Aceasta a inclus crearea unui consiliu de coordonare, elaborarea unui plan de acțiuni local alcătuit din planuri de acțiuni pentru fiecare domeniu, instruirea specialiștilor din aceste domenii, definirea formelor de denunțare și urmărirea a violenței domestice, întreprinderi de coordonare periodice, dar și campanii de educare și informare în rândul populației. Modelul pilot a fost extins pentru orașele Oș și Jalal-Abd, unde centrele medicale au început înregistrarea cazurilor de violență domestică, oferirea de asistență medicală și referința cazurilor departamentului local de poliție.²¹

A doua, unele țări dispun de planuri de acțiuni sau strategii specifice de combatere a VBG; totuși aceste planuri nu abordează toate formele de vi-

olență și trebuie revizuite pentru a face acest lucru. În cazul în care nu există planuri naționale de acțiuni, acestea ar trebui elaborate, luându-se în considerare toate aspectele relevante necesare pentru a aborda în mod eficient cauzele și consecințele VBG. Este extrem de important ca planurile de acțiuni să prevadă o coordonare a responsabilităților și acțiunilor pe sectoare-cheie (adică furnizorii de securitate, justiție, sănătate și servicii sociale). În plus, atât societatea civilă, cât și victimele și supraviețuitoarele trebuie să fie implicate în proiectarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea acestor planuri.

A treia, în procesul de evaluare a cadrului legal privind conformitatea acestuia la obiectivul de prevenire și eliminare eficientă a VBG, o atenție deosebită trebuie acordată necesității includerii în legislație a tuturor formelor de violență (fizică, sexuală, psihologică, economică). Mai mult decât atât, trebuie să fie incluse sancțiuni adecvate pentru agresori și compensații pentru victime și supraviețuitoare. Țările care nu dispun de legi împotriva violenței bazate pe gen trebuie să adopte de urgență și, ulterior, să asigure implementarea unor astfel de legi.

Bune practici: În anul 2008, Republica Moldova a adoptat Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și a introdus măsuri de protecție noi. În anul 2010, Codul penal a fost modificat pentru a incrimina violența domestică și violul conjugal.

Blocajele majore din legislația respectivă a fiecărei țări sunt evidențiate în observațiile finale cu privire la implementarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW).²² Pentru acele țări care au fost vizitate de Raportorul Special pentru Violența împotriva Femeilor, Cauzele și Consecințele acestei forme de violență în ultimii ani, rapoartele emise în urma acestor vizite de țară furnizează resurse suplimentare detaliate pentru revizuirile legislative necesare²³ care trebuie să fie ghidate de Recomandarea generală nr. 19 a Comitetului CEDAW.²⁴

Două convenții importante cu privire la VBG au marcat recent un reper important în regiune: Convenția Consiliului Europei privind Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice ("Convenția de la Istanbul")²⁵ și Convenția Consiliului Europei pentru Protecția Copiilor Împotriva Exploatării Sexuale și a Abuzurilor Sexuale ("Convenția de la Lanzarote")²⁶. Aceste convenții oferă definiții detaliate ale diferitor forme de VBG, inclusiv articole concrete cu privire la prevenirea acestora.

Unele țări din EEAC, care sunt membre ale Consiliului Europei, au ratificat deja ambele convenții. Se recomandă insistent ratificarea și aplicarea integrală a ambelor convenții pentru toate țările EEAC.

Bune practici: *La începutul anului 2015, patru țări din regiunea EEAC au ratificat deja Convenția de la Istanbul; șapte au ratificat Convenția de la Lanzarote.*

A patra, instruirea adecvată a personalului responsabil de aplicarea legii și a lucrătorilor sociali și medicali este extrem de importantă pentru dezvoltarea capacităților de prevenire activă a violenței bazate pe gen și de garantare a accesului la justiție și servicii pentru victime și supraviețuitoare. Măsurile de prevenire trebuie să ofere abordări proactice pentru a preveni potențialele victimizări.

Bune practici: *Academia de Poliție din Georgia are cursuri de instruire specializate privind violența domestică pentru următoarele grupuri: inspectorii de patrulare, inspectorii de sector și detectivii-investigatori, inclusiv programe specializate pentru promovarea ofițerilor de poliție de patrulare.*

A cincea, finanțarea suficientă care garantează accesul pe termen lung la servicii eficiente pentru victime și supraviețuitoare este absolut necesară. Aceste servicii trebuie să dispună de personal și capacități corespunzătoare pentru a preveni VBG și proteja victimele și supraviețuitoarele. Gradul de conștientizare a acestor servicii în rândul victimelor și supraviețuitoarelor (potențiale) trebuie sporit.

A șasea, comunitățile, inclusiv potențialii agresori, victimele și supraviețuitoarele, trebuie să fie conștiente de cauzele și consecințele VBG - în special, de relația dintre normele sociale care aduc atingere drepturilor și dimensiunii de gen și consecințele asupra sănătății și drepturilor omului. Prin urmare, campaniile de sensibilizare trebuie să vizeze bărbații și femeile, dar și fetele și băieții.

Bune practici: *În Tadjikistan, "Bărbații puternici respectă femeile" este o rețea de advocacy în care bărbații se dedică luptei împotriva violenței bazate pe gen. Rețeaua a oferit instruire practicanților de lupte marțiale despre egalitatea de gen, prevenirea violenței, organizarea comunității și discursul public. Aceștia, la rândul lor, se pronunță, în cadrul lecțiilor de arte marțiale, meciuri și adunări publice, împotriva inegalității de gen și a violenței. De asemenea, ei fac apel către public prin înregistrări video și campanii de informare în masă majore.²⁷ De exemplu, președintele Federației Naționale de Taekwondo și Kickboxing a jucat rolul principal într-un clip video, care a fost difuzat pe posturile naționale de televiziune și a ajuns la aproximativ 70% din populație.²⁸*

A șaptea, există o necesitate urgentă de a îmbunătăți sistemele de colectare a datelor, astfel încât acestea să includă toate formele de violență și să fie dezagregate pe vârstă, gen, loc de trai (urban/rural), precum și relația dintre agresor și victimă și/sau supraviețuitoare. În plus, indicatorii trebuie să fie unificați la nivel național și colectați în mod corespunzător la nivel local.

În final, strategiile de protecție și prevenire trebuie să ia în considerare nevoile și punctele vulnerabile ale anumitor grupuri, inclusiv femeile și fetele cu dizabilități, membrii minorităților etnice, precum și cei afectați de o criză. Sunt necesare eforturi suplimentare sub formă de servicii de sensibilizare adaptate și special orientate pentru a asigura că aceste grupuri pot avea acces la informațiile, serviciile și protecția necesară care le-ar putea proteja împotriva actelor de violență.

Note cu privire la metodologie

Această Notă de sinteză se bazează pe dovezile din cercetările anterioare cu privire la VBG în regiune, care au fost obținute din surse primare și secundare. Au fost consultate materiale suplimentare pentru a compila informațiile prezentate în acest document.

Pentru început, au fost comparate cele mai recente observații finale ale Comitetului CEDAW cu privire la fiecare dintre cele 17 țări; au fost consultate rapoartele tematice anuale,³¹ regionale³² și de țară³³ în urma vizitei Raportorului Special pentru Violența împotriva Femeilor, Cauzele și Consecințele acesteia; rapoartele și notele de politică elaborate pentru Revizuirea regională Beijing+20³⁴ au servit ca resurse importante.

UNFPA,³⁵ UN WOMEN,³⁶ UNECE,³⁷ UNICEF,³⁸ inclusiv MICS,³⁹ și OMS⁴⁰ au reprezentat principalele surse pentru datele statistice din regiunea EEAC. Alte surse sunt citate în referințe. Bunele practici au fost identificate prin intermediul surselor primare (interviuri) și secundare (căutare pe Internet).

Referințe:

1. Notă: Figura 1 se bazează pe principalele valori medii pe regiune, obținute din studiile naționale efectuate între anii 2007 și 2013 în țările EEAC selectate. Sursa de date face distincție între autorii actelor de violență, și anume partenerii intimi sau alți membri ai familiei (non-partener); pentru o prezentare grafică simplificată a datelor, cele două seturi de date (partener și non-partener) au fost compilate în toate graficele din acest document care se referă la această sursă. Pentru sursa de date, a se vedea nota de subsol 39.
2. OMS (2013), Estimări globale și regionale privind violența împotriva femeilor: incidența și efectul asupra sănătății a violenței în cupluri și a violenței sexuale din partea unui non-partener, Organizația Mondială a Sănătății, anexa 2, pagina 47. Disponibil la: <http://who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en>
3. UN WOMEN (2012), Date privind incidența violenței împotriva femeilor: Sondaje pe țară, Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Emanciparea Femeii. Disponibil la: http://www.endvawnow.org/uploads/browser/files/vawprevalence_matrix_june2013.pdf
4. A se vedea "Note cu privire la metodologie".
5. UNFPA (2014), Studii privind incidența violenței în cupluri și a violenței domestice în regiunea EEAC. În: Strengthening Health System Responses to Gender-based Violence in Eastern Europe and Central Asia [Consolidarea măsurilor sistemului de sănătate față de violența bazată pe gen în Europa de Est și Asia Centrală]; paginile 24-28. <http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/WAVE-UNFPA-Report-EN.pdf>
6. EU FRA (2014), Violența împotriva femeilor: un sondaj la nivelul UE. Rezultate principale. Disponibil la: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf
7. OIM (2011), Violența bazată pe gen pe piața forței de muncă: prezentare generală și bibliografie adnotată selectată, document de lucru nr. 3. Disponibil la: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_155763.pdf
8. IASC (2005), Grupul operativ al Comitetului Permanent Inter-Agenții privind dimensiunea genului în asistența umanitară, Liniile directe pentru intervențiile bazate pe gen în cadrele umanitare: concentrarea pe prevenirea și răspunsul la violența sexuală în situații de urgență. Disponibil la: <http://www.unhcr.org/453492294.pdf>
9. E.g. Vkhrest A. (2015), 'All-enveloping silence persists around rape in Ukraine conflict' Women Under Siege [Tăcerea tuturor persistă în jurul violurilor ce au loc în contextul conflictului din Ucraina], 15 ianuarie. Disponibil la: <http://www.womenundersiegeproject.org/blog/entry/all-enveloping-silence-persists-around-rape-in-ukraine-conflict>
10. E.g. Wolfe L. (2013), 'Syria Has a Massive Rape Crisis' [Siria se confruntă cu o criză masivă a violurilor]. The Atlantic, 3 aprilie. Disponibil la: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/04/syria-has-a-massive-rape-crisis/274583/>
11. Centrul Internațional pentru dezvoltare umană (2014), Femeile strămutate din Siria caută refugiu în Armenia. Disponibil la: <http://ichd.org/?laid=1&com=module&module=static&id=945>
12. E.g. OMS (2014), Prevenirea și abordarea violenței în cupluri împotriva femeilor migrante și a celor din minoritățile etnice: rolul sectorului sănătății, Sinteza de politici. Disponibilă la: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0018/270180/21256-WHOIntimate-Partner-Violence_low_V7.pdf

13. Prava za sve 2011 în OMS (2014), a se vedea nota de subsol 12.
14. Tokuç, Ekuklu & Avcioglu 2010 în OMS (2014), a se vedea nota de subsol 12.
15. A se vedea nota de subsol 2.
16. UNICEF (2012), Statistici și Monitorizare. Disponibil la: http://www.unicef.org/statistics/index_step1.php. Vă rugăm să rețineți că, la momentul publicării, sursa menționată a fost baza de date cu cele mai recente și cuprinzătoare date cu privire la acest indicator pentru țările din regiune EEAC.
17. Biroul regional pentru Europa de Est și Asia Centrală al UNFPA (2015), Răspuns multisectorial pentru VBG: cartografierea situației actuale din țările din Europa de Est și Asia Centrală.
18. E.g. HRC (2013), Raportul "Raportorului Special pentru violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acesteia", dna Rashida Manjoo: act adițional la raportul de sinteză al consultărilor regionale privind responsabilitatea statului și violența împotriva femeilor (din 2011 până în 2013). Disponibil la: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session23/A-HRC-23-49-Add5_en.pdf
19. UNECE (2014), Prevenirea și eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor în Europa de Est și Asia Centrală, ECE/AC.28/2014/7. Disponibilă la: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/Beijing+15/ECE.AC.28.2014.7.E.pdf>
20. E.g. CEDAW, HRC, a se vedea notele de subsol 18 și de la 22 la 24.
21. UNFPA (2014), 4.1. Definirea unui sistem de referință. În: Strengthening Health System Responses to Gender-based Violence in Eastern Europe and Central Asia [Consolidarea măsurilor sistemului de sănătate față de violența bazată pe gen în Europa de Est și Asia Centrală]; paginile 24-28. Disponibil la: <http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/WAVE-UNFPA-Report-EN.pdf>
22. Pentru toate Observațiile finale ale CEDAW pentru fiecare țară, a se vedea http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=3&DocTypeID=5
23. Pentru toate rapoartele vizitelor de țară ale raportorului special pentru violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acesteia, a se vedea <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/CountryVisits.aspx>
24. CEDAW (1992), Recomandarea Generală nr. 19 (a 11-a sesiune). Disponibilă la: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom19>
25. Consiliul Europei (2011), Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Disponibile la: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%202010%20English.pdf>
26. Consiliul Europei (2007), Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și abuzului sexual. Disponibilă la: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>
27. UNFPA (2015), Artiștii marțiali luptă împotriva discriminării bazate pe gen și a violenței în Tadjikistan. Disponibilă la: <http://eeca.unfpa.org/news/martial-artists-fight-gender-discrimination-violence-tajikistan>
28. UNFPA (2015), Clopoțelul sună. Video disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=XZfM-6dTq2C0>

29. Pentru mai multe informații despre indicatori, a se vedea: UNESCO (2011), Raportul Prietenilor Președintelui Comisiei de statistică a Organizației Națiunilor Unite despre indicatorii privind violența împotriva femeilor, E/CN.3/2011/5. Disponibil la: <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc11/2011-5-FOC-GenderStats-E.pdf>
30. A se vedea nota de subsol 22.
31. Pentru toate rapoartele anuale ale raportorului special pentru violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acestora, a se vedea <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/SRWomen/Pages/AnnualReports.aspx>
32. A se vedea nota de subsol 18.
33. A se vedea nota de subsol 23.
34. Toate notele de politică elaborate pentru Reuniunea regională de revizuire Beijing + 20 pot fi găsite aici: [http://www.unece.org/gender/welcome-new/meetings-and-events/beijing-platform-for-action/inter-governmentalmeeting/2014/beijing-20-regional-review-meeting/beijing-20-regional-review-meeting.html#/,](http://www.unece.org/gender/welcome-new/meetings-and-events/beijing-platform-for-action/inter-governmentalmeeting/2014/beijing-20-regional-review-meeting/beijing-20-regional-review-meeting.html#/)
35. A se vedea nota de subsol 5.
36. A se vedea nota de subsol 3.
37. UNECE (2014), Statistici de gen, infracțiuni și violență. Femeile victime ca procent din ambele sexe. Disponibile la: http://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__30-GE__07-CV
38. A se vedea nota de subsol 16.
39. MICS Compiler (2015), accesul la datele Studiului de Indicatori Multipli în Cuiburi. Disponibile la: <http://www.micscompiler.org/>
40. A se vedea nota de subsol 2.

Notă de sinteză regională

- ① Sarcina în adolescență în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 1, 2013*)
- ② Investiția în tineri în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 2, 2014*)
- ③ Căsătoriile juvenile în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 3, 2014*)
- ④ Prevenirea selectării sexului copilului în funcție de preferințele pentru un anumit gen în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 4, 2015*)
- ⑤ Prevenirea cancerului de col uterin în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 5, 2015*)
- ⑥ Combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în Europa de Est și Asia Centrală (*Notă de sinteză nr. 6, 2015*)



Fondul ONU pentru Populație
Oficiul Regional pentru Europa de Est și Asia Centrală
Istanbul
eeca.unfpa.org
email: eecaro@unfpa.org

UNFPA
Pentru o lume în care fiecare sarcină este dorită, fiecare naștere este sigură și fiecare tânăr își poate realiza potențialul.